

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Kotkankatu 9
00510 Helsinki

LAUSUNTO

8.3.2012

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: U 10/2012 vp ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisista sosiaaliseen yrittäjyyteen erikoistuneista rahastoista

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenjärjestöjensä kanssa. SOSTEn varsinaisina jäseninä on 172 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 61 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry:n lausunto koskien kirjelmää U 10/2012 vp ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisista sosiaaliseen yrittäjyyteen erikoistuneista rahastoista.

Lisätietoja: kehittämispäällikkö Kirsi Väättä, puh. 040 839 7913

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

- Tässä lausunnossa pitäydytään komission suomennoksen termeissä ”yhteiskunnallinen yrittäjyys” ja ”yhteiskunnallinen yritys”, jotta vältetään mahdollinen sekaannus Suomessa käytössä olevan, työllistämistavoitteisiin keskittyvän ”sosiaalinen yritys” –käsitteen kanssa.**

Yhteiskunnallisessa yrittäjyydessä keskeistä on, että sen ensisijaisena tavoitteena on jokin sosiaalinen tai yhteiskunnallinen päämäärä ja että mahdollinen voitto käytetään kokonaan tai pääosin tuon päämäärän saavuttamiseksi. Yrityksen organisaatio- tai omistusrakenteen sekä toimintatapojen tulee myös kuvastaa sen tavoitteita, perustuen demokraattisuuteen, avoimuuteen ja osallisuuteen. Käsitteen alle lukeutuu hyvin erilaisia toimijoita, kuten yhtiöitä, osuuskuntia, yhdistyksiä ja säätiöitä. Joissakin maissa valtaosa yhteiskunnallisista yrityksistä ja niiden omistajaorganisaatioista on yleishyödyllisiä, ei-voittoa tavoittelevia organisaatioita. Myös suomalainen järjestölähtöinen palvelutoiminta rakentuu pitkälti samojen periaatteiden varaan.
- SOSTE katsoo, että yhteiskunnallinen yritys on käsitteenä verraten uusi ja vielä muotoutumassa. Tässä vaiheessa ei sen paremmin EU:n kuin kansallisellakaan tasolla ole syytä pyrkiä sen tiukkaan, kategoriseen määrittelyyn, vaan pitäytyä kulloinkin käsillä olevan asian kannalta olennaisissa ominaispiirteissä.

SOSTE katsoo, että komission lähestymistapa nyt käsillä olevassa säädösluonnoksessa on oikea, kun se **keskittyy määrittelemään asetuksen tarkoittamat rahastot ja sen vaatimukset täyttävät salkkuyritykset**, pyrkimättä tässä yhteydessä kattavaan määrittelyyn yhteiskunnallisesta yrityksestä. Asetus antaa **komissiolle valtuudet antaa tarkempia määräyksiä** niin sen soveltamispiiriin kelpuutettavien yritysten yhteiskunnallisten tavoitteiden sisällöstä kuin niiden saavuttamisen arviointimenetelmistäkin. **Näiden valtuuksien käyttöä on seurattava tarkoin ja varmistettava, ettei sitä käytetä jäsenvaltioille perustellusti jäävää harkintavaltaa kaventavalla tavalla.**
- Komission ehdotus yhteiskunnallisen yrittäjyyteen erikoistuneista rahastoista on osa laajempaa kokonaisuutta, jolla **EU:ssa pyritään vahvistamaan sekä talouden että yhteiskunnan perusrakenteita ja edistämään näiden keskinäistä vuorovaikutusta. SOSTE tukee tätä pyrkimystä.**

Asetusluonnosta taustoittavassa tiedonannossa sosiaalisen eli yhteiskunnallisen yrittäjyyden aloitteesta komissio lähtee siitä, että ”sisämarkkinoilla kaivataan täystyöllisyyteen pyrkivää uutta osallistavaa kasvua. Tavoitteena on vastata yhä useampien eurooppalaisten vaatimukseen siitä, että heidän työnsä, kulutuksensa, säästönsä ja investointinsa ovat kestävämpiä, eettisempiä ja sosiaalisempia.” Aloitteen taustalla ovat mm.

Eurooppa 2020-strategian lippulaivahankkeet "Innovaatiounioni" ja "Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan eurooppalainen foorumi", sisämarkkinoiden toimenpidepaketti sekä Euroopan parlamentin päätöslauselma, jonka mukaan kestävä talous edellyttää yhteiskunnallisten ja taloudellisten tavoitteiden keskinäistä kytkentää.

Aloitetta koskevan tiedonannon perusteella kyse on täystyöllisyyden ja kasvun tavoittelusta sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestäväen kehityksen hengessä, nostamalla esiin sosiaaliseen tai yhteiskunnalliseen päämäärään taikka yleiseen etuun pyrkivien yritysten merkitys ja etsimällä keinoja vahvistaa niiden toimintaedellytyksiä.

SOSTE katsoo, että yhteiskunnallisen yrittäjyyden aloite on tervetullut ja potentiaalisesti merkittävä avaus suuntaan, jossa yhteiskunnallisia arvoja voidaan nostaa puhtaan voitontavoittelun rinnalle sisämarkkinoiden toimintaa kehitettäessä.

4. **SOSTE yhtyy komission näkemukseen, että yhteiskunnallisten yritysten potentiaalia ei vielä tunneta ja että ne ovat monessa suhteessa tavallisia yrityksiä heikommassa markkina-asemassa.** Esitetty asetus on yksi keino tämän epäkohdan korjaamiseksi.

Sisämarkkinaoikeus on pitkälti kietoutunut taloudellisen toiminnan käsitteen ympärille, jota puolestaan on perinteisesti tarkasteltu erityisesti teollisuuden ja sen tuotteiden tarjoamisen näkökulmasta. Siksi **monien säädösten soveltaminen esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouteen on osoittautunut pulmalliseksi, niitä kun ei voida kaupata ja vaihtaa samaan tapaan kuin tavaraa. Säädoskehikko on osoittautunut puutteelliseksi myös sikäli, ettei siinä ole tehty eroa voittoon tähtäävien ja voittoa tavoittelemattomien tai sitä rajoittavien toimijoiden välillä.** Perusolettamana on pidetty sitä, että yritykset tavoittelevat mahdollisimman suurta voittoa ja säädökset laadittu sen mukaisesti.

Koska voittoa tavoittelemattomien ja sitä rajoittavien toimijoiden (ml. palveluja tuottavat kansalaisjärjestöt ja säätiöt) toimintaperiaatteet ovat olennaisesti toiset kuin puhtaasti kaupallisten yritysten, ne eivät pysty kaikilta osin kilpailemaan samoilla ehdoilla näiden kanssa. **Toisaalta niiden toiminnan tuottamaa yhteiskunnallista lisäarvoa ei ole vallitsevien sääntöjen puitteissa noteerattu kilpailutilanteissa.** Osin näistä tekijöistä johtuen ne ovat myös tavallisia yrityksiä heikommassa asemassa hakiessaan rahoitusta markkinoilta.

Ajattelutapa on kuitenkin muuttunut. Kasvava joukko ihmisiä kantaa vähintäänkin yhtä paljon huolta taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä kehityksestä kuin omasta rahallisesta voitostaan. **Samaan aikaan on kestävyysvajeen kurimuksessa tarpeen etsiä uusia innovatiivisia keinoja turvata ihmisten hyvinvoinnille välttämättömät palvelut.**

Ensisijaisesti yhteiskunnallisiin päämääriin suuntautuvien, voittoa tavoittelemattomien ja sitä rajoittavien yhteiskunnallisten yritysten potentiaalia on tässä suhteessa konseptin kehittymättömyyden vuoksi mahdotonta arvioida, puhumattakaan sen täysimääräisestä hyödyntämisestä. Selvää on kuitenkin, että potentiaali on erittäin suuri ja komission mukaan kyseessä on nopeasti kasvava toimiala. Työ- ja elinkeinoministeriön Yhteinen yritys –hankkeen raportin mukaan myös OECD suosittelee luomaan mahdollistavat olosuhteet yhteiskunnalliselle yritystoiminnalle. Sen mukaan yhteiskunnalliset yritykset ovat tärkeitä kaikissa niissä strategioissa, joissa vahvistetaan kunkin maan yhteiskuntavastuullista yrityssektoria, innovaatiokykyä ja kilpailukykyä. Erityisesti yhteiskunnalliset ja työhön integroivat sosiaaliset yritykset ovat paikallistaloutta vahvistava ja paikallista kehitystä tukeva tekijä. Sama rooli ja tehtävä on suomalaisessa yhteiskunnassa perinteisesti ollut järjestöillä.

EU:n tasolla yhteiskunnalliset yritykset ovat osoittautuneet merkittäväksi erityisesti sosiaali- ja terveystalouden tuottamisessa. **Suomessa tältä sektorilta voidaan esimerkkinä mainita, että järjestöt tuottivat kustannuksilla mitaten yli 16 prosenttia sosiaalipalveluista v.2008, ensi- ja turvakotipalveluista sekä päihdehuollon asumis- ja kuntoutuspalveluista valtaosa oli järjestöjen tuottamia.**

Yhteiskunnallisiin päämääriin pyrkivät, voittoa tavoittelemattomat toimijat ovat yhteiskunnalle merkittävä voimavara, jonka täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää oikeudellisen sääntelyn kehittämistä siten, että niiden erityispiirteet otetaan huomioon. Nyt esitetty asetus pyrkii osaltaan vastaamaan niiden rahoitusta koskeviin pulmiin.

SOSTE pitää tärkeänä sitä, että ehdotetun asetuksen kautta potentiaalisille sijoittajille tarjoutuu entistä parempi mahdollisuus tunnistaa heidän tärkeiksi kokemiaan yhteiskunnallisia tavoitteita asettavia sijoituskohteita ja saada tietoa niiden tuloksista. SOSTE arvostaa myös komission pyrkimystä varmistaa sijoittajien luottamus ja usko kaavailtuihin rahastoihin muihin kuin ammattimaisiin sijoittajiin

kohdistuvilla suojoimilla. Voidaan kuitenkin kysyä, onko kynnys heidän kohdaltaan asetettu turhan korkeaksi. Asetukseen sisällytetty tarkistuslauseke on tärkeä, koska sen soveltamisen kautta tullaan saamaan tärkeää tietoa jatkokehitystarpeista ja voidaan tarvittaessa tehdä muutosehdotuksia.

5. Yhteiskunnallisen yrityksen määritelmää ei sen paremmin nyt käsillä olevassa asetuksessa kuin muissakaan säädöstekeissä saa sitoa mihinkään tiettyyn oikeudelliseen muotoon. Yhteisötalous käsittää hyvin erilaisia toimijoita ja niiden kaikkien potentiaalinen hyödyntäminen edellyttää, ettei niistä mitään suljeta tässä kehitysvaiheessa pois. **Olennaisempaa kuin itse voitontavoittelu yhteiskunnallisen yrityksen määrittelyssä on se, miten yritys toteuttaa yhteiskunnallisia tavoitteita ja käyttää mahdollisen voittonsa.**